

KABINET HAVEL - Úsvit v Čechách

cyklus diskusí s kritickou reflexí současné české společnosti

listopad 2008 - listopad 2009

www.usvitvcechach.cz

ČESKÁ KULTURA / ČESKÉ UMĚNÍ

o obrazu české společnosti v kulturních a uměleckých projektech

rozhovor s MILANEM KNÍŽÁKEM

Kabinet Havel: Vážený pane profesore, navštívili jste v poslední době nějaký film, divadelní představení, výstavu, koncert, happening, nebo i více akcí, které by vás zaujaly, oslovily, fascinovaly? Vybavíte si nějaký silný umělecký zážitek? Proč to na vás tak zapůsobilo?

Milan Knížák: Nevybavím si nic. Je pravda, že kulturní akce navštěvuji málo. My, kteří kulturu vytváříme, nepatříme mezi její pravidelné konzumenty. V kultuře nějak žijeme, jsme uvnitř a objevujeme kulturní fenomény většinou mimo obvyklé struktury. Alespoň se mnou to tak je.

Pořád nejsilněji na mě působí česká moderna (zvláště v nové instalaci ve Veletržním paláci), současné umění je pro mě většinou příliš "poppy" ("populární" v češtině nevystihuje můj pocit dostatečně jako anglický výraz).

Kabinet Havel: Daří se dnes uměleckým projektům přinášet témata, které by pojmenovaly naši současnost a v nichž by se dnešní společnost mohla nějak najít? Protíná se kultura se svou přítomností? Zanechává v ní nějaký důležitý otisk?

Milan Knížák: Nedaří. Všude vládou módní trendy a chybí odvaha se jim vzepřít. Dokonce to dochází tak daleko, že pokusy nerespektovat módní vlny jsou kvalifikovány jako neumětelství, amatérismus, neschopnost, a ti co se o to pokouší, jsou z "pravé umělecké společnosti" vyobcováváni. Pokud uvěřím, že se "kultura protíná s naší přítomností", musí být ta přítomnost dost plytká.

Kabinet Havel: Jak se česká kultura proměnila od roku 1989? Lze vystopovat nějaký trend mezi lety 1989 a 2009?

Milan Knížák: V 80. letech 20. století byla česká kultura chabá, ale plnila přinejmenším informační funkci, přinášela k nám zahraniční trendy a vzbuzovala určité nadšení. To po r. 1989 pominulo a dodnes nám chybí odvaha nastoupit vlastní cestu. Tu odvahu často nahrazujeme vulgaritou.

Kabinet Havel: Měla a má kultura a umění nějaký zásadní vliv i na proměnu naší společnosti?

Milan Knížák: To je moc komplikovaná otázka, ale zásadní vliv asi neměla a nemá. Určitě ne obecně.

Kabinet Havel: Do jaké míry by mělo být umění společensky angažované?

Milan Knížák: Dnes vlastně vzniká především angažované umění. Umělec se chopí pseudo-společenského tématu, velmi subjektivně ho zpracuje (což je v pořádku, taková je povaha současného umění) a vyžaduje (a to považuji za zcestné) společenský respekt. Pro mne je současné umění možná příliš angažované a v tom příliš je už obsaženo "pseudo".

Kabinet Havel: Jak vnímáte stav současné české kultury/současného českého umění? Co bychom měli udělat pro její/jeho zkvalitnění?

Milan Knížák: Zakázat umění. Zavřít galerie. Zrušit koncerty. Nevydávat knihy. A to by se možná mohlo udělat globálně.

Kabinet Havel: Jaké má česká kultura ve světě renomé? Jaké umělecké hodnoty můžeme světu nabídnout? Je české umění pro cizince srozumitelné?

Milan Knížák: Většina současného českého umění se snaží "držet krok" se světovými trendy. To považuji za zcestné. Zajímá mě to, co se od okolního světa liší, co nemá zájem splynout se světem, a ještě lépe, takové umění, kterému je to jedno ... ale toho je u nás málo.

Kabinet Havel: Kde bychom se naopak my mohli v zahraničí inspirovat? Kam byste poslal mladého českého umělce na zkušenou?

Milan Knížák: Inspirovat se můžete kdekoliv. Doma v kuchyni, na břicho vaší přítel-kyně (-ele), na severním pólu nebo na Alfa Centauri. Je úplně jedno kam pojedeme, Určitě je příjemné poznávat daleký svět, ale nejdůležitější je poznat své "blízko" a tím i sebe sama.

Kabinet Havel: Má dnes česká společnost odvahu investovat do nadčasových kulturních projektů, které by sloužily veřejnosti po několik dalších desítek let?

Milan Knížák: Nevím, co jsou nadčasové projekty, ale máte-li na mysli třeba architektonické vstupy do našeho světa, uvítal bych důslednější uvažování o budoucnosti, které především potřebuje větší (daleko větší) citlivost a respekt k minulosti. Odvaha je odvahou jen tehdy, když ctí hodnoty, jinak je to jen barbarství.

Kabinet Havel: Najde se v dnešní české společnosti dostatek osvícených mecenášů? Mohl byste prosím uvést nějaké příklady významných soukromých investic na rozvoj české kultury / českého umění?

Milan Knížák: Osvícených mecenášů je v českém umění málo, ale existují. Národní galerie v Praze získala mnoho významných aktivit od nadace manželů Jelínkových (čechošvýcaři), od firmy Synot (rodina Valentova z Uherského Hradiště), nebo jiný druh podpory od ČEZu, UNICREDITu, ZENOVY, SECURITAS. Velkou kolekci nasbíral a posléze daroval státu (NG) umělec a teoretik Jiří Valoch z Brna. Ale umění není jen o penězích. Jejich role se dnes přeceňuje. Odporní jsou v tom směru především lidé od divadla a filmu.

Kabinet Havel: Čím se podle vás doba uplynulých dvaceti let mezi lety 1989 a 2009 zapíše do paměti české společnosti?

Milan Knížák: Příklonem k pokleslosti, banálnosti, politickou trapností, hubením elit a nedostatkem odvahy. Mohu omluvit, že lidem chyběla odvaha za totality, ale nelze to omluvit teď. Hlavně, že spousta lidí má drzá ústa, tak si totiž vysvětlují svobodu. Za to se stydím.